

Vil ha eutanasi ut av tabusfæren

Som fersk medisinstudent i Nederland, var Sturla Solheim opprørt over nederlandsk eutanasi praksis. Etter fem års studier stiller han seg mer positiv til aktiv dødshjelp, og etterlyser større åpenhet om temaet i Norge.

Hva betyr kulturelle særtrekk, påvirkning og de rådende holdninger i fagmiljøet man ferdes i for synspunkter på etiske problemstillinger i medisinsk praksis? Spørsmålet melder seg når man leser hovedoppgaven til Sturla Solheim, sisteårsstudent ved det medisinske fakultet ved Universitetet i Groningen, hvor han sammenlikner debatt og utvikling av holdninger til eutanasi, aktiv dødshjelp, i Norge og Nederland (1).

Serios debatt

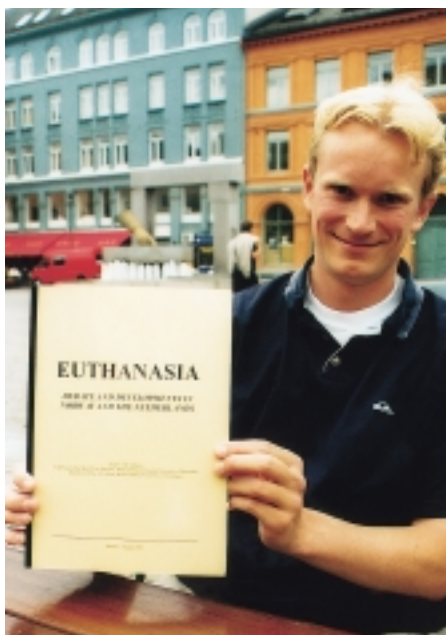
Forholdene i de to landene står i sterk motsetning til hverandre: Mens 74 % av norske leger oppgir at de ikke vil utføre aktiv dødshjelp, er det kun 3 % av nederlandske leger som totalt avviser eutanasi, mens 9 % er uvillige til selv å utføre handlingen, men villige til å henvise pasienten til en annen lege (1). Slik har det ikke alltid vært: Da debatten om eutanasi startet i Nederland på slutten av 1960-tallet, var eutanasi motstanderne like mange der som i Norge, og de to lands legeforeninger var samstemte i at eutanasi ikke kunne aksepteres.

Sturla Solheim peker på flere faktorer som siden kan ha ført Nederland i motsatt retning: Van der Bergs' bok fra 1969 *Medical power and medical ethics* som satte søkelys på problemer som kunne oppstå i kjølvannet av ny medisinsk teknologi. Rettssaker om aktiv dødshjelp, blant annet Postma-saken, som høstet forståelse og sympati blant nederlenderne, og gav støtet til etablering av den nederlandske foreningen for frivillig eutanasi, en forening som i dag har ca. 100 000 medlemmer. Han peker på at prinsippet om autonomi, individets rett til å bestemme over eget liv, trolig står sterkere i nederlandsk kultur enn i norsk. Sist, men ikke minst mener han at nederlandsk presse har behandlet temaet aktiv dødshjelp langt mer seriøst enn norske medier, noe som har bidratt til en åpen, fordomsfri debatt.

Sosialisering

I løpet av fem års studier i dette landskapet, har Sturla Solheim endret standpunkt fra å opprøres over eutanasi til å stille seg mer åpen. Interessen ble vakt under et etikkurs i første semester. – Jeg satte meg inn i spørsmålet, veide ulike argumenter for og imot, svarer han på spørsmål om hva som har fått ham på andre tanker.

Samtidig erkjenner han at temaet kanskje fortsatt ville ha opprørt ham hvis han hadde studert her hjemme. – Jeg sier ikke at nederlandsk eutanasi praksis er fantastisk, men temaet er gjenstand for en åpen diskusjon,

Sturla Solheim, medisinstudent i Nederland, etterlyser større bredde og åpenhet i eutanasi-debatten i Norge. Foto I. Høie

mens det fortsatt er tabubelagt i Norge. Aktiv dødshjelp er et etisk dilemma man vil støte på som lege, og som man derfor bør ha et gjennomtenkt syn på. Pasienter vil ha spørsmål knyttet til eutanasi og noen vil mene at de har rett til dødshjelp. Hvis man ikke kan diskutere døden med en pasient i terminal fase, mangler det noe i kommunikasjonen mellom lege og pasient, mener studenten.

Flytende grenser

Legeforeningen og Rådet for legeetikk setter et skarpt skille mellom det aktivt å forkorte sykdomsforløpet med en medisinsk inntervensjon, og det å den uheldigvis syke dør av grunnsykdommen fordi man avstår fra ytterligere behandling. Den nederlandske – og Sturla Solheims – holdning er at grensene er flytende, for eksempel mellom lindrende sedering og eutanasi.

Han deler imidlertid den norske holdningen om at man må satse mer på god palliativ behandling. – Men behøver valget å stå mellom det ene eller det andre? Det er en illusjon å tro at man kan lindre alt, og man trenger et supplement til smertelindring, mener han.

– Hvordan reagerer du på betegnelser som «nederlandske tilstander»?

– Slikt er tatt helt ut av løse luften. 42 % av alle dødsfall i Nederland faller på en eller

annen måte inn under den nederlandske definisjonen av «medisinsk behandling som forkorter livet». Av disse er 2,4 % eutanasi, ca. 3 000 personer årlig. Det vil alltid være fare for utglidning, men det er ingen undersøkelser som bekrefter at det er blitt mer bruk av eutanasi i Nederland, eller at forholdene er mye annerledes enn i andre land, svarer han.

Studier viser imidlertid stor grad av underreportering og at kriterier for eutanasi ikke blir fulgt. – Men de viktige kravene, som at pasienten må være uheldigvis syk, ha uutholdelige lidelser og at pasienten har hatt et selvstendig, veloverveid, sterkt ønske om eutanasi over en lengre periode, blir innfridd, sier Solheim.

Norske medisinstudenter har et mer liberalt syn på dødshjelp enn norske leger (2). Det viser seg dessuten at leger utdannet i utlandet har en mer liberal holdning til eutanasi enn leger utdannet i Norge (3). Sturla Solheim har håp om at dette samt det faktum at flere studerer medisin i utlandet, vil bidra til en bredere eutanasidebatt i Norge.

– Ingrid M. Høie, Tidsskriftet
ingrid.hoie@legeforeningen.no

Litteratur

1. Solheim S. Euthanasia, debate and developments in Norway and the Netherlands. Groningen: University of Groningen, 2000.
2. Schioldborg P. Studenters holdninger til aktiv dødshjelp, assistert suicid og foreslått lovendring. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 2282–8.
3. Forde R, Aasland OG, Falkum E. The ethics of euthanasia – attitudes and practice among Norwegian physicians. Sos Sci Med 1997; 45: 887–92.

Til rettssak for å få dø

En 47 år gammel engelsk kvinne går rettens vei for å få lov til å dø, melder Aftenposten. Kvinnen lider av en uheldigvis nevrologisk sykdom. Hun fikk diagnosen i 1999. I dag kan hun ikke gå, ikke bruke armene og hun er bare i liten grad i stand til å snakke. Hun argumenterer med at valget om å få dø er en menneskerett for henne.

Engelsk lov fastslår at det å hjelpe noen til å dø, er det samme som mord. Kvinnen har appellert til statsminister Tony Blair for å få endret loven. Hun har også bedt riksadvokaten om en garanti for at hennes mann ikke vil bli tiltalt hvis han hjelper henne med selvmordet, men en slik garanti har hun ikke fått. Kvinnens familie stiller seg bak hennes valg.